

Nr 167.

Av herr **Bagge m. fl.**, *angående långivning till mindre bemedlade, barnrika familjer på landsbygden.*

Enligt beslut av 1935 års riksdag inrättades samma år en lånefond för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer, bosatta i städer och stadslignande samt andra tätare bebyggda samhällen. Samtidigt anvisades medel för beviljande under vissa förutsättningar av hyresbidrag för familjer med tre eller flera minderåriga barn. Villkoren för erhållande av såväl ifrågavarande lån (bostadsanskaffningslån) som bidrag av statsmedel till hyresbidrag finnas närmare angivna i kungl. kungörelsen den 4 september 1935 (nr 512).

Angående bestämmelserna i förenämnda kungörelse må här allenast erinras om att lån kan beviljas kommun eller under förmedling av denna allmännyttigt bostadsföretag för nybyggnad eller förvärv och förbättring av äldre fastighet och kan utgå med högst 45 % av fastighetens värde, tomtvärdet oberäknat. För lånebeloppet skall ställas säkerhet som, då tomten innehaves med äganderätt, skall utgöras av inteckning liggande mellan lägst 50 och högst 95 % av värdet å fastigheten efter avdrag av tomtens värde. För lånet skall erläggas ränta, som fastställs av Kungl. Maj:t till lägst medelräntan för statens upplåning mot obligationer under året före det, under vilket lånet beviljats, med tillägg av en fjärdedels procent. Lån skall vidare amorteras med fast annuitet och vara slutbetalt inom 40 år i fråga om nybyggnad av sten och inom 30 år i fråga om nybyggnad av trä.

Lån kan emellertid beviljas endast under villkor att kommunen dels för binder sig att kostnadsfritt ställa tomt till förfogande, dels mot i författningen fastställda villkor tillhandahåller den del av fastighetskapitalet, som överskjuter det genom lån av statsmedel erhållna, dels ock gentemot staten ansvarar för den förlust, som kan uppkomma genom försummad hyresbetalning.

Förutom lån mot ovan angivna villkor kan kommun eller bostadsföretag beviljas statsbidrag (familjebidrag) avsett att såsom hyresavdrag tillgodokomma i fastigheten boende mindre bemedlade barnrika familjer. De hyresavdrag, som sålunda kunna beviljas vederbörande familjer, uppgå till:

30 % för familj med 3 st. barn
 40 % » » » 4 » » och
 50 % » » » 5 eller flera barn.

Lån och bidrag kunna utgå till såväl större byggnader som enfamiljshus, och beträffande de senare är stadgat, att hyresgästen kan efter med-

givande av statens byggnadslånebyrå tillförsäkras rätt att framdeles förvärva huset.

De möjligheter som på grund av här relaterade bestämmelser öppnats för mindre bemedlade, barnrika familjer att få sin bostadsfråga ordnad på ett tillfredsställande sätt äro, som förut påpekats, förbehållna familjer boende i städer och stadsliknande samhällen. För de i liknande omständigheter på landsbygden boende familjerna hava inga åtgärder i detta avseende vidtagits. Det synes oss emellertid ur samhälleliga och andra synpunkter angeläget, att landsbygden i fråga om här berörda åtgärder icke försättes i en undantagsställning. Det torde nämligen med fog kunna göras gällande, att behovet av en tillfredsställande lösning av de barnrika familjernas bostadsfråga är beträffande landsbygden minst lika stor som i städer och samhällen. Bemärkas bör i detta sammanhang även, att byggnadskostnaderna på landsbygden äro förhållandevis billiga, och kapitalbehovet per lägenhet räknat blir därför här icke så stort som i städerna.

Av det ovan anförda torde framgå, att åtskilliga omständigheter tala för att åtgärder från det allmännas sida böra vidtagas på här ifrågavarande område. Härvid uppställer sig då spørsmålet om de av 1935 års riksdag beslutade åtgärderna böra utsträckas att gälla hela landet. Helt visst kunna åtskilliga skäl härför åberopas. Det torde emellertid å andra sidan kunna diskuteras om icke verksamheten beträffande landsbygden bör i administrativt och andra hänseenden utformas på delvis annat sätt.

I statsverkspropositionen, utgifter för kapitalökning, bilaga 3, sid. 11—13, har denna fråga upptagits till diskussion. Statens byggnadslånebyrå har här anfört att bland de barnrika familjerna kan konstateras ett allmänt och stort intresse för förvärvande av *egnahem*. Byrån har även för sin del ansett, att egnahemsspörsmålet vore värt att upptagas till prövning, och har ifrågasatt, huruvida icke medel försöksvis kunde beviljas för egnahemsbyggande. Här om anføres bl. a.:

»Det kunde tänkas, att familjebidraget, måhända något förstärkt, disponerades såsom fakultativ avskrivning å lånet under en tid av något tiotal år framåt. Om egnahemmet då övertoges av den boende, kunde avskrivningen verkställas men beloppet dock för ytterligare någon tid räntefritt kvarstå såsom lån mot återbetalningsskyldighet allenast under vissa angivna villkor. Framhållas kunde, att dylika barnrika familjer efter en så pass lång period som tio år plägade komma i ett gynnsammare ekonomiskt läge, allt efter som barnen inträdde i förvärvslivet. I den mån så skedde, ägde dessa barn enligt erfarenhetens vittnesbörd för åtskilliga år framåt en värdefull moralisk och social replipunkt i egnahemmet.»

I fråga om administrationen utsäges att det närmast syntes ankomma på statens egnahemsstyrelse att handlägga frågor av denna art beträffande landsbygden.

Det är helt visst så att för de barnrika familjerna framstår det egna hemmet — en egen stuga på fri och egen grund — såsom den utan jämförelse mest lämpliga och åtråvärda bostaden. De stora hyreskasernerna verka icke

tilldragande och anses icke kunna skänka det lugn och den trevnad som det egna hemmet kan göra.

För dem, som närmare känna förhållandena, torde det även stå klart att just egnahemsformen är den ändamålsenligaste, framför allt beträffande den rena landsbygden, men även för icke tätare bebyggda samhällen såsom vissa industrisamhällen m. fl. Ovan anförda och andra skäl, som här ej torde behöva närmare angivas, tala härför.

Sedan över 30 år tillbaka har som bekant egnahemsverksamheten bedrivits i vårt land. Under denna tid har samlats en rik fond av erfarenheter på området. Denna erfarenhet säger oss bl. a., att de kontanta utgifterna för åstadkommande av det egna hemmet kunna nedbringas i avsevärd mån, då åt egnahemslånetagarna själva anförtros uppförandet av bostaden.

På från förvärvsarbete ledig tid kunna familjens medlemmar uträtta mycket arbete av stort värde för det egna hemmet. De vid egnahemslånerörelsen såsom lämpliga befunna arbetsformerna synas oss böra så långt som möjligt komma till användning även vid här ifrågasatt verksamhet. Egnahemslägenheterna torde sålunda icke böra iordningställas av det allmänna, utan bör enligt vår mening detta anförtros åt låntagarna själva.

För att under nuvarande förhållanden kunna komma i åtnjutande av egnahemslån för bostadslägenhet fordras som bekant att lånesökanden själv tillskjuter minst en fjärdedel av kostnadssumman. Egnahemslån till bostadslägenhet kan nämligen enligt nu gällande författning (svensk författningssamling nr 217 och 218 1928) utgå med högst $\frac{3}{4}$ av lägenhetens värde.

För arbetare på landet med stor familj ställer det sig ofta mycket svårt, ja, hart när omöjligt att hopspara det kapital, som behöves för erhållande av egnahemslån. Ett bostadshus på landet med två rum och kök av erforderlig storlek torde vid nuvarande pris på byggnadsmaterial och arbete kunna uppföras för 6,000—8,000 kronor, vartill kommer kostnaden för tomten. Medelpriset för en dylik lägenhet torde sålunda i regel icke behöva överstiga 7,000—8,000 kronor.

Enligt vår mening kan samhällets stöd här påkallas för att förhjälpa de familjer, varom här är fråga, till erhållande av egnahemslån. Vi förorda att utöver vanligt egnahemslån må kunna beviljas särskilda lån — förslagsvis kallade familjelån — uppgående till 15 eventuellt 20 % av lägenhetens värde, dock högst 1,500 kr. Vad som härutöver kan behövas för hemmets iordningställande torde i flertalet fall låntagarna kunna tillskjuta genom eget arbete. Det torde även kunna ifrågasättas, om icke kommun — i likhet med vad som nu gäller beträffande bostadsförsörjningen för barnrika familjer i städer och tätbebyggda samhällen — borde i någon mån bistå vid här ifrågavarande egnahemsbyggande.

Beträffande familjelånen föreslå vi att desamma lämnas räntefria och att amorteringen verkställs genom avskrivning å lånet på så sätt, att för tre barn avskrivs 100 kronor, för fyra barn 150 kronor och för fem eller flera barn 200 kronor per år. Ett familjelån på exempelvis 1,200 kronor skulle, om dessa villkor fastställdes, vara avskrivet inom respektive 12, 9 och 6 år.

Inträffa förhållanden, som medföra att lån på ovan angivet sätt icke kunna slutavskrivas, bör återstående del av lånet genom amortering under högst 10 år återbetalas till långivaren.

Det synes oss jämväl böra upptagas till prövning huruvida icke arbetare på landet, som uppföra bostad vid jordbrukslägenhet, böra kunna komma i åtnjutande av här föreslagna familjelån.

En synnerligen viktig förutsättning för erhållande av dessa lån måste givetvis vara att vederbörande — såväl man som hustru — äro verkligt dugande, arbetsamma människor och att de äga förutsättning att, om hjälp på föreslaget sätt lämnas, redligt försörja familjen och göra rätt för sig.

Beträffande själva egnahemslånet böra för dessa låntagare givetvis gälla samma bestämmelser som för andra egnahemslåntagare.

I huvudsaklig överensstämmelse med vad som gäller i fråga om egnahemslån torde vissa omständigheter böra föranleda rätt för långivaren att uppsäga familjelånet till återbetalning.

Såsom säkerhet för familjelån bör lämnas inteckning i fastigheten efter egnahemslånet. Dylik säkerhet torde emellertid knappast kunna anses fullt betryggande. Det kan under dessa förhållanden tagas under övervägande om icke vederbörandes hemkommun lämpligen borde teckna borgen för dessa lån. Uppställes en dylik fordran, skapas viss garanti för att endast dugliga och skötsamma arbetare erhålla den hjälp, som här avses.

Prövningen av inkomna ansökningar om lån liksom beviljandet av dessa bör anförtrös åt de ordinarie egnahemsgörarna.

Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de närmare bestämmelser, som för den av oss här förordade verksamheten kunna anses erforderliga.

De medel, som för här angivet ändamål kunna bli erforderliga, torde kunna anvisas från de anslag till bostadsförsörjning för mindre bemedlade barnrika familjer som av Kungl. Maj:t äskats av innevarande års riksdag och som även i fortsättningen torde komma att utgå.

Att beräkna det för nästkommande budgetår erforderliga medelsbehovet är givetvis ganska vanskligt. Antages att lånebehovet per familj och lägenhet utgör i medeltal 1,200 kr. och att under första året 500 kvalificerade familjer ansöka om lån, skulle medelsbehovet uppgå till $500 \times 1,200 = 600,000$ kr.

Under hänvisning till vad ovan anförts få vi hemställa,

A) att riksdagen måtte för utlämnande av familjelån enligt här ovan angivna grunder för budgetåret 1936/1937 anvisa ett belopp av 600,000 kr.; eller om denna framställning icke nu kan bifallas;

B) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om skyndsamt utredning rörande av oss här ovan föreslagna lånegivning till mindre be-

medlade barnrika familjer på landsbygden samt till riksdagen snarast möjligt inkomma med de förslag, vartill utredningen må föranleda.

Stockholm den 21 januari 1936.

Gösta Bagge.

Fritiof Gustafson.

Joh. Nilsson

i Kristianstad.

Th. Borell.

J. B. Johansson.

M. Svensson.

Axel Nylander.

Gustaf Velandér.